

Emily Mensink, voorzitter werkgroep kleine marterachtigen

‘Het is zaak te weten welke martersoort de meeste baat heeft bij jouw gebied; stem daar de maatregelen op af’

‘Er wordt veel goed gedaan, maar we attenderen beheerders graag op wat er nog beter of anders kan. We lezen vaak dat marterachtigen in besluiten zijn meegenomen, maar zien soms dat ze als één groep worden behandeld of dat maatregelen niet helemaal aansluiten bij hun levenswijze. Kleine marterachtigen hebben heel andere behoeften dan de grotere steen- en boommarter en das.

Het is zaak te weten welke martersoort de meeste baat heeft bij jouw gebied en dan daar de maatregelen op af te stemmen. Hermelijn, bunzing en wezel leven in kleinschalige cultuurlandschappen met akkertjes, houtwallen en een slootje hier en daar, maar verschillen in hoe ze zich door het landschap bewegen. Zo profiteren bunzing en hermelijn van gefaseerd maaibeheer langs waterkanten, maar wezels niet per se. Die komen maar maximaal 5 meter buiten dekking. Maai je een strook van 10 meter, dan kan een wezel al niet meer oversteken. Dat soort kleine dingen hebben een grote impact.

Initiatieven als Herenboeren en voedselbossen juichen we toe. Kleine marterachtigen vinden op de boerderijen rommelhoekjes om te schuilen. Houtwallen en bloemenstroken die voor versterking van de biodiversiteit worden aangelegd, helpen automatisch ook kleine marters. Maar je kunt plekken nog zo mooi inrichten, als ze niet goed verbonden zijn met andere leefgebieden door bijvoorbeeld bloeiende akkerranden en ‘s zomers droogvallende greppels, zullen ze er niet of beperkt komen. Dat zien we bijvoorbeeld in het Noord-Brabantse natuurgebied De Brand. Er is voldoende water, dekking en voedsel, toch zitten er – uitgezonderd bunzing – bijna geen kleine marterachtigen.’

Roelf Hovinga, senior boswachter bij Landschap Noord-Holland

‘Natuurbeheer is keuzes maken, broedende steltlopers gedijen van oudsher nou eenmaal het beste in predatorarme landschappen’

‘De meeste gebieden die in beheer zijn bij natuurorganisaties worden niet zozeer beheerd op één specifieke soort of soortgroep (bijvoorbeeld kleine marterachtigen), maar op het in stand houden van een bepaald type natuur waarin allerlei soorten planten en dieren hun plek vinden. Wanneer een natuurgebied gevarieerd en kleinschalig van karakter is, is daar in theorie ook voldoende plek voor wezel, hermelijn en bunzing. Veel zoogdieren zijn echter niet zozeer afhankelijk van een klein, geïsoleerd natuurgebiedje met een specifiek vegetatietype, maar floreren pas wanneer er op landschapsschaal voldoende leefgebied is. Indien een natuurgebied als een geïsoleerde postzegel in een verder intensief gebruikt landbouwgebied met weinig dekking en voedsel ligt, wordt het voor kleine marterachtigen veel lastiger om zich te handhaven. Bij de afname van deze soortgroep lijkt er overigens meer aan de hand te zijn dan alleen veranderingen in het landschap. Onder andere de toename van grotere predatoren als vos en steenmarter speelt daar waarschijnlijk een rol in. In de resterende weidevogelgebieden in laag-Nederland lijkt de hermelijn overigens landelijk gezien nog het beste te gedijen. Niet geheel toevallig, zeker in slechte muizenjaren zijn steltloperkuikens in het voorjaar een welkome aanvulling op het menu. Om de predatiedruk op een internationaal onder druk staande soortgroep (steltlopers als scholekster, grutto en tureluur) zoveel mogelijk te verlagen, is het beheer hier juist veelal gericht op een kaal, open landschap en worden ruigtes (dekking voor kleine marterachtigen) zoveel mogelijk verwijderd. Natuurbeheer als keuzes maken, broedende steltlopers gedijen van oudsher nou eenmaal het beste in predatorarme landschappen.’

Inge van der Zee, beleidsmedewerker bij de Bond Friese VogelWachten

‘In weidevogelkerngebieden moet de grutto op 1 staan en andere soorten moeten daaraan ondergeschikt zijn’

‘Wij vinden het belangrijk dat natuurbeherende organisaties in of vlakbij weidevogelgebieden geen opfokplaatsen voor predatoren maken en de openheid in het landschap terugbrengen. Vaak zijn natuurgebieden verruigd, waardoor ze heel geschikt zijn voor predatoren en ongeschikt voor weidevogels. Dat wil je niet op de randen van weidevogelgebieden. Beheerders moeten zich realiseren wie hun ‘buurman’ is en welke inspanningen daar liggen. In Fryslân hebben we voor een goede afstemming een speciaal overleg waar alle partijen – van boeren tot natuurorganisaties – aan tafel zitten. Op dit centrale niveau kunnen we goed onze belangen bespreken, maar bij een lokale beheerder ligt dat soms lastiger als die met hart en ziel voor zijn manier van beheren staat.

In sommige jaren zijn kleine marters problematisch, al spelen ze vergeleken met vos, steenmarter, kiekendief en reigers een kleinere rol. Hun voorkomen fluctueert met de muizenstand. Vorig jaar was een goed muizenjaar waar kleine marters van profiteerden. Maar dit voorjaar is de muizenstand ingeklapt. Alle predatoren moesten op zoek naar ander voedsel. Weidevogels zijn dan een makkelijke prooi. Dat geeft bij weidevogelvrijwilligers frustraties. Wij vinden dat in weidevogelkerngebieden de grutto op 1 moet staan en andere soorten daaraan ondergeschikt zijn. Om predatorluwe kerngebieden te krijgen, zou het hele scala aan predatoren aangepakt moeten kunnen worden. Dat kan op dit moment niet. Het enige dat we kunnen doen is het landschap onaantrekkelijk maken. Dat betekent opener landschappen maken met weinig bosschages en opgaande begroeiing. Begroeiing opruimen is complex. In Zuidwest-Friesland is dat in het project Vogelweb uiteindelijk gelukt. Samen met Staatsbosbeheer, Fryske Gea, boeren, gemeente en particulieren is een opener landschap gemaakt.’

‘Natuurorganisaties zijn de kleine marterachtigen – bunzing, hermelijn en wezel – in hun beheer vergeten’

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

Edo van Uchelen, ecooloog en medeoprichter Marter Stichting

‘Slechts een enkele beheerder heeft ze in zijn hart gesloten’

‘Sinds het jachtverbod op marterachtigen in 1992 herstelden de grotere martersoorten zich snel, maar met de drie kleine soorten – hermelijn, wezel en bunzing – gaat het nog altijd slecht. Beheer speelt daarin zeker een rol. Voor otter en das wordt het een en ander gedaan, maar met de kleintjes wordt weinig tot geen rekening gehouden. Slechts een enkele beheerder heeft ze in zijn hart gesloten. Bij weidevogelbeheerders is sowieso geen aandacht voor ze. De gedachte is dat ze nadelig zijn voor weidevogels. Steenmarters eten inderdaad eieren, maar voor wezels en hermelijnen geldt dat in veel mindere mate. Goed beheer betekent minder beheren: minder en gefaseerd maaien, minder maaisel afvoeren en vooral meer rommelhoekjes. Vooral wezel en hermelijn hebben dekking nodig, ze zijn zelf prooidieren. Nestjes van bunzingen zitten altijd onder takkenhopen. Dus: geen takken in de hakselaar voor de energiecentrale en geen maaisel verkopen aan boeren. Maaisel kan ook in de rand van het bos op een hoop. Gefaseerd maaien komt weliswaar op, maar gemeenten en provincies doen het nog steeds te weinig, en boeren al helemaal niet. Ook in bos is het zaak te ‘faseren’. Wordt een heel bos afgerasterd en worden er grote grazers in losgelaten, dan is er op den duur geen lijsterbes of vuilboom meer over. En stop het mollen vangen. Loop het pachtcontract er goed op na. In het Drents-Friese Woud ontmoette ik een mollenvanger die bij een pachtboer van een natuurterreinbeherende organisatie mollenklemmen aan het zetten was. Onlangs vond hij er een wezelkje in. Hij was verbaasd. Kleine marters gebruiken mollengangen om zich veilig te verplaatsen. Bij navraag bleek in het pachtcontract geen verbod op mollen vangen te staan.’

Jeffrey Peereboom, projectingenieur Water & Ecologie bij Antea Group Nederland

‘Het beheer heeft soms echt impact en dat heeft een negatieve invloed op de regionale populaties’

‘Er zit een kern van waarheid in de stelling: het maaibeheer in sommige gebieden wordt soms zodanig toegepast dat grote oppervlakten in een korte tijd worden gemaaid, waardoor tijdelijk veel leefgebied van kleine zoogdieren verloren gaat. Op een gegeven moment verdwijnen de muizen uit de restdelen, waarna de wezels ook verdwijnen. In het ergste geval verdwijnen de kleine marterachtigen uit het gebied, totdat de dekking en muizenpopulatie zijn hersteld. Dit is ook zichtbaar op camera’s die in de bermen zijn geplaatst. Zo had ik een paar jaar geleden meerdere camera’s in de berm van een weidegebied staan, waar je na het maaien van het gebied een explosieve toename van muizen en wezels in de bermen zag. Na enkele weken veranderde dit beeld volledig en had ik tussen november en juni geen enkele wezel-waarneming meer.

Het beheer heeft soms echt impact en dat heeft een negatieve invloed op de regionale populaties. Dat betekent natuurlijk niet dat er geen beheer moet plaatsvinden. Waarnaar moet worden gestreefd is het gefaseerd maaien van gebieden, waarbij er sprake is van maaibeleid dat over de jaren is verspreid. Overigens ligt er ook een verantwoordelijkheid bij de waterschappen, omdat ook de dijken een gewild leefgebied vormen voor deze soorten. Elk gebied is anders, dus het beheer ervan vraagt om maatwerk. Dat kan plaatsvinden in overleg met ecologen, die hiervoor de juiste expertise hebben. Met het gefaseerd beheren van gebieden kunnen we een deel van de benodigde stappen zetten om negatieve invloeden op de populaties van kleine marterachtigen te beperken.’